

Случки и събития изъ живота на дѣда Славейковъ

Дѣдо Славейковъ свършилъ Свищовското училище и станалъ учителъ въ Търново. Той билъ на 16 год. Въ това време имало ожесточена борба между гърци-владци и българскитъ патриоти. Славейковъ написалъ една псѣенъ за бившия търновски владика, гърка Панарета. Псѣенъта му била просла, но като новъ кохила отъ ржка на ржка между поборниците на българщината. Единъ гъркоманъ успѣлъ да открие собственя му ржкописъ и го предалъ на секретаря на Неофита, Костакъ. Това много ядосало Костакъ; той повикалъ дѣдо Славейкова и го затворилъ въ единъ журникъ, при кокошникъ. Журника били въ църковния дворъ. Костакъ на търновата занесълъ на дѣда Славейкова хлѣбъ и маслина, после вода и едла пощенница, и казалъ на Славейкова: „Да би мѣрло седѣло, не би чудо видѣло“.

За тоя случай, той пише:

— Какво си потеглилъ за презъ онази дълга нощъ, въ онзи затворъ тамъ отъ гладъ, отъ бѣлки и кокошкинци, единъ Господъ знае, еко знае. Господъ за патилата на слабитѣ отъ силнитѣ и за ония пакости още цо могатъ да имъ направятъ кокошникъта гадина.

По-нататкъ Славейковъ казва: Дѣдо Иларионъ, сегашни киостендидиски митрополитъ, въ онова арсие бѣше архидиконъ при Неофита и изпѣлявалъше презъ него службата и на протосингелъ. На сутринта той ме повина, както казваше, по заповѣдь на владиката, та не нагълча по-напредъ доста строго и грубо, а после уикъ по-благъ нѣмакъ, посветва ме да бѣда за напредъ „по-умень“ и „по-мекрентъ“, па изпалъ та ми даде два бешлика и заржка ми да се не връщамъ вече никакъ въ училището, в да изда нѣждо ми виждатъ очитъ. Азъ бѣхъ учителствувалъ въ Долна махала всичко около два месеца и други пари не виждѣхъ, освенъ двата бешлика на дѣда Илариона. Цененъ бѣхъ за 400 гроша за седемъ месеца, платиха ми по бешликъ на месецъ. Такава бѣше цената на учителитъ тогава, а често така имъ заплащавъ като мене, или и два бешлика не виждѣхъ, като ги изпѣлявахъ. Прибавямъ тукъ да каже, че това ставаше само съ българскитъ учители, защото гърцкитъ учители ги покровителствуваха гърцкитъ владци, отъ които замислѣше то-азъ всичко относително училищата.

Пакъ въ връзка съ Неофита и Костакъ.

Въ Свищовъ ми се представяше случай да остана за взаименъ учителъ въ горномахленското училище, аѣшто Петра Ангелова, който се стѣгаше тогава да иде да учи въ Русия. Учителя ми Власинъ нежелаше това и ми престоиваше. Оставаше да се отбѣлсватъ маки нѣкои интрижки на нѣкои свищовски чорбаджии, които искахъ да нрѣжатъ на това мѣсто нѣкои изпалени свои роднини. Но моята черква орсиваха ми, да каже тъй докара, лукавата умишленостъ на нѣкои врагове на тъй пресѣтна. Неофита и Костакъ се озоваха въ Свищовъ и осуетиха намеренетъ ми. Иѣе кажа толкова съко, че ме така издѣлиха и тъй устроиха, цѣто, аѣшто учителъ въ свищовското училище, азъ се намерихъ въ свищовската тѣмнина.

По-късно на дѣдо Славейковъ му се удало случай да отиде въ Враца за учителъ. Той пише:

— Въ Враца стигнахъ на помня срещу кой празникъ бѣше. На сутринта отидохъ на черквата Възнесение и даскалицата, близка приятелка на Ателия (гърчки владика въ Враца) чѣше слово отъ Софрония. Неволно ми дойде на умъ и азъ да изѣйда предъ врачанитъ съ слово въ черква, и даскалицата цѣмо изкоро, азъ се обидихъ и извикахъ: „Отче благослови!“ Настана дълбоко млчание.

Свѣденикътъ подаде гласъ зацъ двекитъ, погледна и се дръпна; втори пѣтъ извикахъ: „Отче благослови!“ По-голъмо млчание, дола пакъ си подаде гласъта и пакъ се дръпна. Чакъ на трети пѣтъ като полрѣснѣ благословия, той благозволъ да ми а даде и азъ започнахъ.

П Р. Славейковъ се успѣлъ за учителъ въ Враца, но цѣмо Агалий се научилъ, той почналъ борба срещу него. Като не успѣлъ да накара чорбаджиитъ да го изгонятъ, Агалий дошълъ и самъ заключилъ училището. За отплата, П Р. Славейковъ посѣбавалъ врачанитъ да ескжатъ и тѣ куфуръ на митрополита, цѣто и тѣ изгнанили. Това принудило Агалий да отвори училището, но П Р. Славейковъ се видѣлъ принуденъ да напусне Враца. Една друга случка приключва врачането му въ Търново и слава край на първия периодъ на учителствуването му:

— Следъ като се опиталъ да станѣ учителъ въ Берковица и не успѣлъ благодарение на врачанитъ, които сѣдѣхъ отъ страна на софрония владика Пажий и следъ несполучливиятъ му опитъ да заимне за чужбина, той получилъ едно писмо отъ маича си, които го молила да се върне въ Търново по домашни причини. П Р. Славейковъ пише: — „Като стигнахъ въ Лѣмъ, кажихъ се на канка да изѣзда на Никополъ за да отида по-скоро празъ Пѣтѣевъ. Тукъ, друго, по-голъмо нещастие ме постигна. Като излизалъ на сухо отъ канка, дѣската която свързвалъше канка съ скелета се гаврѣтна и азъ съ дисегитъ на рамо, потѣгнахъ въ дълбинитъ на Дунава. Азъ знаехъ да плувамъ искусно и въ единъ мигъ изкохъ отгоре на водата и изпѣлохъ на сухо. Не сѣдѣта участъ имахъ дисегитъ ми, въ които носехъ кѣйко цѣо имяхъ ценно. Осѣ съ падането ми, тѣ се откачихъ отъ рѣкото ми и бѣло понесени и отнесенъ безвѣзвратно отъ рѣката. Тогавъ азъ бѣхъ благодаренъ че отървахъ живота си. Нали останалъ живъ, казахъ на себе си, ржкописитъ си ще лесно възстанѣ. И наистина, азъ останалъ живъ, но по-големата частъ отъ тѣхъ рѣзвориси, именно ония които най-много ценехъ, азъ, нѣмога не можахъ да възстанѣмъ. И тъй, пѣси, приказки и стихотворения, въ това число и втори пѣтъ записванитъ и събрани нѣколко хиляди послѣвци, починаха въ водитъ на Дунава.“